

PLA DE FOSSES

Memòria Democràtica obrirà noves fosses a la Palma d'Ebre i Móra la Nova el 2024

Durant el 2023 s'han recuperat 124 cossos i se n'han pogut identificar set, que ja s'han retornat a les famílies

Terres de l'Ebre Andreu Prunera

La Direcció General de Memòria Democràtica promourà noves exhumacions de fosses relacionades amb la Guerra Civil i el franquisme. Durant el primer semestre del proper any, la Generalitat té previst intervenir a Móra la Nova i la Palma d'Ebre. Ho ha donat a conèixer la consellera de Justícia, Drets i Memòria, Gemma Ubarsart, que ha fet balanç de les intervencions efectuades durant este 2023, on s'han recuperat una vuitantena de cossos a l'Ebre, sobretot a les fosses de l'ermita del Remei, de Flix, i el cementiri de Masdenverge.

La prioritat seran les intervencions que es puguin dur a terme en fosses que estiguen localitzades fora dels cementiris. **"Les fosses que es troben fora, a la intempèrie, patixen sempre més risc de que es deterioren pel pas del temps, la climatologia, o les obres"**, ha destacat el director general de Memòria Democràtica, Alfons Aragoneses. Tot i això, Aragoneses ha volgut destacar que **"la percepció de la memòria ha canviat i ara hi ha molta més cura i consciència social al voltant dels espais de memòria i l'aparició de restes òssiles"**.

Des de la Direcció General han fet pública la relació de fosses on tenen previst intervenir durant la primera meitat de l'any vinent. A les Terres de l'Ebre, hi han previstes dos intervencions i les dos seran a la Ribera d'Ebre, en concret a la Palma d'Ebre i a Móra la Nova. També hi han previstes algunes excavacions al front del Segre i a la resta del país. En concret, el Departament s'ha posat com a objectiu intervenir a Bovera, Almatret, les Garrigues, Artesa de Segre, Isona i Conca de Dellà, i també a Montmajor.

QUINZE INTERVENCIIONS DURANT L'ÚLTIM ANY La consellera i el director general de Memòria també han fet balanç de les actuacions que s'han dut a terme mitjançant el Pla de Fosses. Durant tot l'any s'han dut a terme quinze intervencions ar-

Les excavacions al cementiri de Masdenverge, este 2023.

Un moment de la presentació dels resultats del Pla de Fosses.

RECURSOS

La Generalitat impulsarà un banc digital amb dades dels objectes que es recuperen de les fosses

Una altra de les prioritats que tirarà endavant la Generalitat durant este 2024 serà la creació d'un banc digital on es podran consultar els objectes que es recuperen de cadascuna de les fosses que s'excaven. Només durant este any, els arqueòlegs han recuperat més de 1.200 objectes personals dels individus enterrats en les fosses. La nova eina permetrà conèixer les troballes que s'han produït en cada fossa

i veure les imatges a través d'una pàgina web amb tot un mapa on apareguen tots els objectes.

El director general de Memòria Democràtica, Alfons Aragoneses, ha destacat que esta nova eina **"permetrà consultar i conèixer la història de tots els objectes atès que no només tenen un evident valor humà, sinó també contenen un incalculable valor històric que satisfà el dret de la societat a la veritat"**.

Els objectes es diferenciaran en sis categories: elements d'indumentària; armament, com ara bales o restes de metralla; objectes personals, on s'inclouen carteres, ulleres de sol, joies o insígnies religioses; elements utilitaris associats a la supervivència, per exemple llanternes, cantimplors o coberts, i material mèdic i quirúrgic, entre el qual sobresurten xeringues, enguixats i tubs de drenatge.

Pla, que es conserva al laboratori genètic de la Universitat Autònoma de Barcelona. Estes dades, a la vegada, es creuran amb les dels familiars que busquen alguna persona desapareguda durant la Guerra Civil. Si les dades genètiques coincideixen i es pot establir una relació de parentiu, les restes recuperades es lliuren als seus familiars perquè puguin dignificar-les.

SET SOLDATS IDENTIFICATS Durant tot el 2023, la Generalitat ha pogut identificar les restes de set persones. Tres han estat d'individus que es van recuperar arran de l'obertura de la fossa de Santa Magdalena, a Móra d'Ebre, on es van exhumar les restes de 177 individus durant el 2021. Les proves genètiques efectuades enguany han permès identificar les restes de Joan Guil, Ricardo García i Narcís Mediavilla. L'any passat ja es van poder identificar les restes d'Andreu Flores i Josep Aubeso, també provinents de Santa Magdalena, on hi havia instal·lat un hospital de campanya.

Les altres restes identificades corresponen a Cipriano Martos, exhumat del cementiri de Reus, i també s'han identificat les restes de tres persones que es van recuperar de la fossa del Prat del Fuster, a Sorpe, exhumada l'any 2021.

queològiques, entre les quals destaquen les que es van dur a terme al cementiri de Masdenverge i a l'ermita del Remei de Flix.

Al cementiri de Masdenverge es va intervenir entre febrer i maig i els treballs arqueològics van permetre recuperar les restes de 34 soldats de l'exèrcit franquista, que van ser inhumats a l'interior del cementiri durant els primers dies de la batalla de l'Ebre. D'altra banda, a Flix els treballs es van centrar en una parcel·la molt propera a l'ermita del Remei, on ja havien aparegut restes en

superfície fa uns anys. Els treballs a la zona s'han desenvolupat des del passat mes d'octubre i, de moment, s'han pogut recuperar les restes de 45 soldats, provinents d'un hospital de sang que es va instal·lar en un terreny proper. Altres intervencions destacades s'han dut a terme a Bovera, on es van recuperar 24 cossos, o al cementiri de Reus, on es van recuperar i identificar les restes del sindicalista Cipriano Martos, que van ser inhumades de nou a Granada per desig de la seva família.

D'altra banda, altres intervencions

menors s'han situat a la Plana del Mas Soler (Tivissa); Mas de la Garsa (Corbera d'Ebre); Mas de la Pila (Corbera d'Ebre); la Cova del soldat mort (la Palma d'Ebre); Gorraptés del Rander (la Palma d'Ebre); Mas Bibiel (Ullden de Gaià) i Hostal d'Aidí (Llavorsí). En total, la Direcció General ha pogut recuperar les restes de 124 individus. Tal com marca el Pla de Fosses, els cossos s'analitzaran genèticament i les dades d'ADN passaran a formar part de la base de dades del